
GBE3.1 – EXTERNE VERSLAGGEVING (2)

LES 3 – HOOFDSTUK 8

Rubricering van het eigen vermogen

Het eigen vermogen van een onderneming is het overblijvend belang in de activa van de onderneming na aftrek van al haar vreemd vermogen.

Omdat het eigen vermogen een saldopost is, kent het geen eigen waarderingsgrondslag.

Onderverdeling eigen vermogen

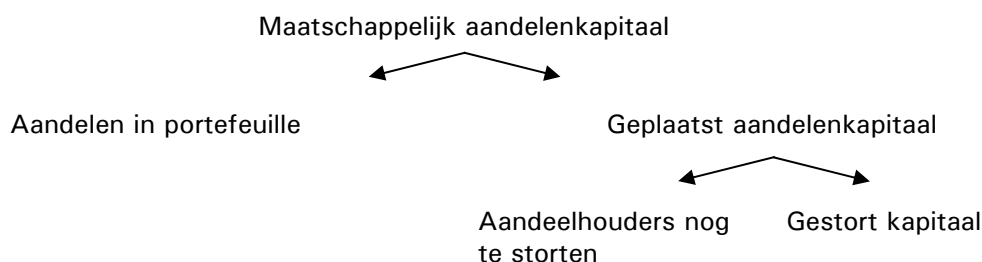
IASB	<ul style="list-style-type: none">• Ten minste splitsen in:<ul style="list-style-type: none">- kapitaal- en- reserves• plus specificatie in toelichting.
RJ + Wet	<ul style="list-style-type: none">• Splitsen in:<ul style="list-style-type: none">- geplaatst kapitaal;- agio;- herwaarderingsreserves;- andere wettelijke reserves, onderscheiden naar hun aard;- statutaire reserves;- overige reserves;- niet-verdeelde winsten.• Een kleine bv die alleen een fiscale jaarrekening opstelt, moet een eventuele <i>herinvesteringsreserve</i> afzonderlijk als onderdeel van het EV vermelden.

Wettelijke reserves

In de Wet en de RJ vinden wij regels over het vormen en opnemen van *wettelijke reserves*. Die regels ontbreken bij de IASB. De onderneming mag niet ten laste van de wettelijke reserves winst uitkeren. Wij spreken in dit verband van *gebonden eigen vermogen*.

In de geconsolideerde balans blijft opsplitsing van het EV in deelposten achterwege; daar tref je dus alleen de post Eigen vermogen.

Kapitaal en agio

Bij de oprichting van de bv wordt in de statuten bepaald hoe groot het aandelenkapitaal maximaal kan zijn (wettelijk minimum voor nv € 45.000 en voor bv € 18.000). Dit is het *maatschappelijk aandelenkapitaal*.

Bij het bepalen van de grootte zal rekening worden gehouden met eventuele toekomstige groei van de onderneming en de daarmee gepaard gaande vermogensbehoefte. Kortom, een deel van het vermogen is nu nog niet nodig en wordt daarom in portefeuille gehouden. Dit is de post "Aandelen in portefeuille".

Het deel dat wel nodig is, wordt bij aandeelhouders geplaatst en vormt de post "Geplaatst aandelenkapitaal".

Daarnaast kiest men er soms voor van de aandeelhouders slechts een gedeeltelijke storting te vragen. De aandeelhouders blijven de rest schuldig. Dit is de post "Aandeelhouders nog te storten".

Het van de aandeelhouders ontvangen deel is de post "Gestort aandelenkapitaal". Dit bedrag moet op grond van de Wet in de balans vermeld worden.

Op het moment dat de bv een deel van het vermogen bij de aandeelhouders opvraagt, krijgen wij nog te maken met de *tussenrekeningen* "Van aandeelhouders opgevraagde stortingen" en "Opgevraagd bij aandeelhouders".

De Wet verplicht aan de creditzijde het totaal bedrag van gestort en opgevraagd kapitaal als een geheel op te nemen en aan de debetzijde het opgevraagde kapitaal.

Balans van nv ... per 31 december 2011 voor winstverdeling			
Activa		Passiva	
Opgevraagd bij aandeelhouders	€ 100	Gestort en opgevraagd kapitaal	€ 250

In journaalposten

Omschrijving	Debet	Credit
<i>Oprichting van de bv met 5 mln. aandelenkapitaal.</i>		
Aandelen in portefeuille	€ 5.000.000	
Aan aandelenkapitaal		€ 5.000.000
<i>Plaatsen van 2 mln. aandelenkapitaal waarvan 25% opgevraagd</i>		
Bank	€ 500.000	
Aandeelhouders nog te storten (a)	€ 1.500.000	
Aan aandelen in portefeuille		€ 2.000.000
<i>Opvragen 40% van nog te storten kapitaal</i>		
Van aandeelhouders opgevraagde stortingen (b)	€ 600.000	
Aan opgevraagd bij aandeelhouders (c)		€ 600.000
<i>Betaling opgevraagde deel door aandeelhouders</i>		
Bank	€ 600.000	
Aan aandeelhouders nog te storten (a)		€ 600.000
én		
Opgevraagd bij aandeelhouders (c)	€ 600.000	
Aan van aandeelhouders opgevraagde stortingen (b)		€ 600.000

Zie ook par. 25.3 van Boekhouden geboekstaafd deel I

Inkoop van eigen aandelen

Wij spreken van inkoop van eigen aandelen als de nv/bv (of een dochtermij) aandelen van aandeelhouders overneemt. *Dit mag alleen als de aandelen zijn volgestort*. Wettelijk mag maximaal 50% van het geplaatst kapitaal worden ingekocht.

Ingekochte aandelen mogen volgens de wet niet worden geactiveerd. Zij moeten op het vrije deel van het eigen vermogen in mindering worden gebracht. Afboeken op het aandelenkapitaal of een wettelijke reserve is niet toegestaan. De RJ heeft voorkeur voor afboeken ten laste van de overige reserves.

Worden ingekochte aandelen later weer uitgegeven, dan wordt de inkoop qua boekingen als het ware ongedaan gemaakt.

In journaalposten

Omschrijving	Debet	Credit
<i>1.000 aandelen à € 100 voor € 175.000 ingekocht.</i>		
Overige reserves	€ 175.000	
Aan bank		€ 175.000
<i>Na twee jaar worden de aandelen uitgegeven tegen een koers van € 200</i>		
Bank	€ 200.000	
Aan Overige reserves		€ 200.000

Merk op dat de winst direct in de reserves gemuteerd wordt!

Intrekking van eigen aandelen

We spreken van intrekking van eigen aandelen als aandelen *blijvend* aan het geplaatst eigen vermogen worden onttrokken. De aandeelhouder krijgt (een deel) van zijn inleg terug.

Bij intrekking van eigen aandelen wordt daarom het aandelenkapitaal gedebiteerd.

Personeelsopties

Het toekennen van aandelenopties aan personeelsleden kan in de boekhouding worden verwerkt via de reëlewaardemethode of de intrinsiekewaardemethode.

Reëlewaardemethode

Bij de reëlewaardemethode zijn de loonkosten bij toekennen van de optie gelijk aan: de beurskoers van het aandeel -/- uitoefenprijs van de optie plus de som van de verwachte waardeveranderingen die zich nadien voordoen.

Waardeveranderingen die zich nadien voordoen, hebben geen invloed op de waardering en daarmee op het loonkostenbedrag dat ten laste van de winst wordt gebracht.

Intrinsiekewaardemethode

Bij de intrinsiekewaardemethode zijn de loonkosten bij toekennen van de optie gelijk aan: beurskoers van het aandeel -/- uitoefenprijs van de optie.

Waardeveranderingen die zich nadien voordoen, hebben wel invloed op de waardering en daarmee op het loonkostenbedrag dat ten laste van de winst wordt gebracht.

IASB	<ul style="list-style-type: none"> reëlewaardemethode en toelichting
RJ	<ul style="list-style-type: none"> reëlewaardemthode of intrinsiekewaardemethode en toelichting
Wet	<ul style="list-style-type: none"> toelichting met specificatie per bestuurder

- De toelichting moet inzicht geven in:
 - + aantal nog niet uitgeoefende opties per 01-01
 - + aantal in het verslagjaar toegekende opties
 - /- aantal uitgeoefende opties
 - = aantal nog niet uitgeoefende opties per 31-12

Herwaarderingsreserve

Een herwaarderingsreserve ontstaat als wij de waardeinstijging van een activum in de boekhouding vastleggen. Tegenover de waardeinstijging van het activum staat dan de stijging van de herwaarderingsreserve.

De herwaarderingsreserve wordt verlaagd bij:

- waardedaling van activa die op actuele waarde of reële waarde worden gewaardeerd;
- omzetting van de herwaarderingsreserve in kapitaal;
- realisatie van de herwaarderingsreserve door afschrijving of verkoop van de desbetreffende activa.

De herwaarderingsreserve is altijd gelijk aan de *ongerealiseerde waardeinstijging* van de desbetreffende activa.

Bij de herwaarderingsreserve gaat het dus om nog niet-gerealiseerde winst. Om te voorkomen dat die winst al wordt uitgekeerd, is de herwaarderingsreserve aangewezen als een *wettelijke reserve*. Als de onderliggende activa in vijf jaar worden afgeschreven, wordt jaarlijks 1/5 deel van de herwaarderingsreserve naar de vrije reserves overgeboekt.

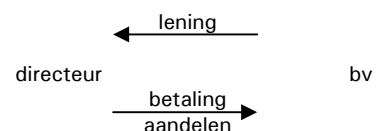
IASB	<ul style="list-style-type: none"> • verbiedt herwaarderingsreserve ten gunste van de winst vrij te laten vallen.
RJ + Wet	<ul style="list-style-type: none"> • herwaarderingsreserve mag ten gunste van de winst vrijvallen. <p>Eis: winst afzonderlijk op resultatenrekening vermelden.</p>

Andere wettelijke reserves

- Wettelijke reserves:
- herwaarderingsreserve
 - reserve omrekeningsverschillen
 - andere wettelijke reserves

Wanneer moet er een andere wettelijke reserve worden gevormd?

- bij activeren van oprichtingskosten van een nv/bv; jaarlijks valt een deel in de vorm van afschrijving vrij.
- bij activeren van uitgiftekosten van aandelen;
- bij activeren van ontwikkelingskosten;
- bij niet-uitgekeerde winsten van deelnemingen die volgens de vermogensmutatiemethode worden gewaardeerd en waarbij uitkering van de winst door de deelnemende onderneming niet kan worden bewerkstelligd.
- bij aankoop van aandelen tegen betaling anders dan in geld, waarbij de waarde van de inbreng niet is gecertificeerd.
- als de som van gestort en opgevraagd kapitaal + wettelijke reserves + statutaire reserves < € 18.000 moet voor het verschil een wettelijke reserve aangehouden worden.
- als leningen zijn versterkt ter financiering van de aankoop van aandelen in de nv/bv

Wettelijke reserves kunnen worden gevormd:

- door winstreservering,
- of
- uit een vrije reserve (conversie).

Als de vrije reserves plus de winst te weinig is, komt het verschil ten laste van de vrije reserves. De vrije reserves zijn dan negatief – zie voorbeeld blz. 188/189 boek.

Statutaire reserve ≠ vrije reserve

Statutaire reserves zijn reserves die op grond van de statuten vanuit de winst gevormd worden. De statuten bepalen ook wanneer de statutaire reserves vrijvallen. Om die reden zijn statutaire reserves geen vrije reserves.

Formele reserves en materiële reserves

We kennen nog het onderscheid in formele reserves en materiële reserves. Een *formele reserve* is overschot boven het gestorte kapitaal. Alleen als dit overschot in de vorm van liquiditeiten aanwezig is, is de formele reserve tevens een *materiële reserve*.

Materiële reserve = formele reserve die in geld aanwezig is.

Niet-verdeelde winst

Niet verdeelde winst kan bestaan uit:

- onverdeelde winst vorige boekjaren
- en/of
- onverdeelde winst verslagjaar – moet altijd afzonderlijk vermeld worden.

Tijdens de AVA kan worden besloten een deel van de winst aan de aandeelhouders uit te keren.

Omschrijving	Debet	Credit
<i>Van de dividenddeclaratie boekt de onderneming:</i>		
Onverdeelde winst	€ ...	
Aan nog te betalen dividend		€ ...

Er ontstaat een *schuld aan de aandeelhouders*; het EV daalt!

Om die reden stelt de IASB dat dividenden die na balansdatum worden voorgesteld of gedeclareerd in de balans niet als een verplichting mogen worden opgenomen. Om dezelfde reden is de RJ voorstander van een balans voor winstverdeling.

IASB	<ul style="list-style-type: none">• Voorgesteld of gedeclareerd dividend mag niet als verplichting op de balans worden opgenomen (wordt dus als EV verantwoord)
RJ	<ul style="list-style-type: none">• Heeft voorkeur voor balans voor winstverdeling• Bij balans na winstverdeling moet dividend verantwoord worden:<ul style="list-style-type: none">- als laatste post van het EVof<ul style="list-style-type: none">- als schuld.
Wet	<ul style="list-style-type: none">• Staat balans voor winstverdeling en na winstverdeling toe.• Eist dat uit opschrift duidelijk blijkt of de balans voor/na winstverdeling is.

Afboeken verliezen

Verliezen kunnen worden afgeboekt op:

- niet-verdeelde winsten uit vorige boekjaren;
- overige reserves;
- agio;
- statutaire reserve (mits de statuten dit toestaan).

Resteert daarna nog een verliesbedrag dan kan dit het beste op het totale eigen vermogen in mindering worden gebracht.

Gebonden eigen vermogen en vrij eigen vermogen

Het gebonden eigen vermogen bestaat uit:

- het kapitaal (aandelen);
- de herwaarderingsreserve (= wettelijke reserve);
- de reserve omrekeningsverschillen (= wettelijke reserve);
- de andere wettelijke reserves;
- de statutaire reserves.

Het vrij eigen vermogen bestaat uit:

- het agio;
- de overige reserves;
- niet-verdeelde winst bij balans na winstbestemming.